

Товариство російської філософії при Українському філософському фонді
Центр гуманітарної освіти НАН України

Український часопис російської філософії

Вісник

Товариства російської філософії
при Українському філософському фонді
Випуск 12

**ІСТОРИЯ ФІЛОСОФІЇ
У ВІТЧИЗНЯНІЙ
ДУХОВНІЙ КУЛЬТУРІ**

Полтава
ООО «АСМІ»
2016

УДК [101 + 140] (091)

ББК 87.3

I-90

Рекомендовано до друку Вченою радою
Центру гуманітарної освіти Національної академії наук України
(протокол № 8 від 22 грудня 2015 року).

Редакційна колегія: доктор філософських наук *Геннадій Аляєв* (відповідальний редактор), доктор філософських наук *Ігор Бичко*, доктор філософських наук *Володимир Возняк*, доктор філософських наук *Любов Дротянюк*, доктор філософських наук *Володимир Кизима*, доктор філософських наук *Світлана Куцєпал*, доктор філософських наук *Віра Лімонченко*, *Людмила Мишакова*, доктор філософських наук *Віктор Окорочков*, доктор філософських наук *Сергій Пролеєв*, доктор філософських наук *Марина Савельєва*, кандидат філософських наук *Тетяна Суходуб* (відповідальний редактор), кандидат філософських наук *Віктор Чернишов*, доктор філософських наук *Володимир Ярошовець*.

Рецензенти: доктор філософських наук *В. В. Навроцький*;
доктор філософських наук, професор *О. І. Хома*.

Історія філософії у вітчизняній духовній культурі [Текст] /
I-90 відп. ред. Аляєв Г., Суходуб Т. / Тов-во рос. філософії при Укр.
філ. фонді; Центр гум. освіти НАН України. – Полтава: ОО
«АСМІ», 2016. – 580 с. – (серія «Український часопис російської
філософії. Вісник Товариства російської філософії при Українсь-
кому філософському фонді»; вип. 12).

До збірки включені статті, що присвячені теоретичному аналізу про-
блем методології історико-філософської науки, а також конкретним пи-
танням розвитку української та російської філософії та історії філософії
у просторі духовної культури і нагальним проблемам життя вітчизняної
духовної культури, що осмислюються у вимірі історико-філософського
часу. Для всіх, хто цікавиться історією та сучасністю вітчизняної історії
філософії та духовної культури.

УДК [101 + 140] (091)

ББК 87.3

© Товариство російської філософії при
Українському філософському фонді, 2016
© Центр гуманітарної освіти НАН України, 2016
© ОО «АСМІ», оформлення, 2016

КОЧЕРГА Н. К.

**МОРАЛЬНІ ВЕРШИНИ МИСТЕЦТВА ГОБЕЛЕНУ
ПОЛТАВСЬКОЇ РОДИНИ ЛЕВАДНИХ**

В українському декоративно-прикладному мистецтві ХХ століття гобелен, на думку вчених-мистецтвознавців Є.А. Антоновича, Р.В. Захарчука-Чугай, М.Є. Станкевича, О.Я. Ямборко [1; 2], є новаторською художньою практикою, яка історично сформувалася, налічує кілька етапів становлення й відзначається неперервністю спадкоємності поколінь майстрів, педагогів, художників.

Культура образу українського гобелена своїми витокami сягає народного килимарства та народного мистецтва. Це виявляється на різних рівнях творчого процесу: технічному, зображувально-виражальному, образотворчо-семантичному.

Появі гобелена в українському декоративно-прикладному мистецтві передували розроблення тематичного килима 20–50-их років. Модернізація системи художньо-виражальних засобів, що відбулася в декоративному мистецтві України в 60-их роках ХХ століття, сприяла розвитку гобелена в художньому текстилі.

У 60–80-ті роки принципи прикладної доцільності та художньо-естетичної виразності артефакту, притаманні теорії та практиці радянського мистецтва та його кон'юнктурі, не могли не впливати на розвиток українського гобелену. Пріоритетним для українського гобелену цієї доби стали сюжетно-тематичні твори, які відображали основні теми свого часу.

У контексті загально-мистецьких процесів 60–80-их років ХХ століття провідне місце посідають традиції, з якими пов'язані розроблення нових художньо-стильових, образно-семантичних моделей. Помітним явищем в українському мистецтві 60–80-их років виступає фольклорний напрямок у творчості мистців-шістдесятників. Розроблення фольклорного напрямку у гобелені, як і загалом у декоративному мистецтві, сприяло виробленню його художньо-стильової основи. Водночас український гобелен зміг реалізуватися як маніфест системи поглядів мистців-шістдесятників у 90-их роках ХХ століття.

Наприкінці ХХ століття у вітчизняному художньому текстилі набуває поширення так званий асоціативний гобелен, що знаменує собою новий етап художньої практики. Як явище, асоціативний гобелен пов'язаний зі зміною поколінь, приходом нової генерації мистців, які нині визначають обличчя українського арт-текстилю.

Як напрямок, асоціативний гобелен визрів у середовищі львівської школи текстилю, що є закономірним, оскільки на рівні парадигм, львівська мистецька школа серед інших в Україні різнилася своїми декоративно-прикладними традиціями, перетворення яких у образотворчі моделі сформувала відчуття декоративної форми, синтез абстрактного і предметного начал.

У асоціативному гобелені вчені вирізняють два напрямки, перший із яких є інтерпретацією художників автентичної знакової системи, яка традиційно склалася в українському декоративно-ужитковому мистецтві. Другий же напрямок – це творення власної індивідуальної знакової системи, яка відображає глибокий та багатий внутрішній світ мистців. До останнього напрямку науковці (О.Я. Ямборко [2] та ін.) відносять асоціативні гобелени полтавської родини Левадних – подружжя Олександра та Ольги, їх доньки – Вероніки. Творчість названого подружжя визнана не тільки в мистецькому світі України, але і у світі.

Олександр Левадний, 1948 року народження, народний художник України, член Національної спілки художників України. Закінчив Миргородський керамічний технікум, Львівський інститут декоративно-прикладного мистецтва, учасник міжнародних, республіканських та обласних мистецьких виставок, професор кафедри образотворчого мистецтва Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка.

Ольга Левадна, закінчила Миргородський керамічний технікум. З 1992 року – член Національної спілки художників України, учасниця міжнародних, республіканських та обласних мистецьких виставок. Її твори зберігаються у фондах Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського, Миргородського краєзнавчого музею, у приватних колекціях.

Вероніка Левадна, 1978 року народження, закінчила архітектурний факультет (кафедра образотворчого мистецтва) Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка. Працює художником-реставратором Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського.

Оскільки творчість родини Левадних дослідники відносять до асоціативного гобелену, визначимо властивий їм стиль як філософсько-есеїстичний. Філософсько-есеїстичний стиль – це такий спосіб самовираження мистця, при якому його світоглядно-мислительні асоціації, базовані на загальнолюдських та національних цінностях, втілені у образно-семантичній формі. Прикметною особливістю філософсько-есеїстичного стилю Левадних є глибинно-

людська моральність, в основі якої лежать сімейні цінності родів чоловіка і дружини, спогади про прадідів-дідів-батьків, дитинство, неповторність перших вражень про красу світу природи та юних почуттів.

Кожний із родини Левадних, створюючи свій індивідуальний гобелєн, перш ніж приступити до його виконання, виношує замисел (тему), уявляє образ (систему образів), їх образно-тематичну формальну структуру, продумує кольорову гаму і вже потім переносить на папір.

Знак-символ стоїть в основі авторського гобелєну Олександра Левадного «Середохрєстя» (1992 р.). Текст зображення художник складає з низки знаків-символів – таких як хрест, яйце, птах, вдало використовуючи протиставлення «чорне-біле». Естетичний ефект виникає в цій моделі твору, за Ю. Лотманом, у той момент, коли код починає використовуватися як повідомлення, а повідомлення як код, коли текст перемикається з однієї системи комунікації в іншу, зберігаючи в свідомості глядачів зв'язок із обома.

Знаки-символи висвітлюють морально-духовну сутність асоціативного авторського замислу О. Левадного у гобелєні «На спомин козацької душі» (1992 р.), який експонувався у Києві на республіканській виставці, присвяченій 500-річчю українського козацтва.

У авторському гобелєні «Фатальна про загибель звістка» (1991 р.), який виставлявся на республіканській виставці в Києві «Бабин Яр», на міжнародній виставці ткацтва «Інша Європа» під найвищим патронатом Їх Величностей короля та королеви Бельгії в Турне (Бельгія), в 1993 р., в Арт-проекті «ОЛО-2010» на персональній виставці Ольги, Олександра Левадних в галереї «Дзига» м. Львова в 2010 р., художник лаконічно втілює знаками-символами безмежну порожнечу втрати близької людини, сум і біль людської душі, збагнувшої невідворотність і трагічну сутність буття.

Асоціативні гобелєни Ольги Левадної – «Макоша» (1992 р.), «Ніч яка місячна» (2000 р.), «Золоті, але ж пута» (2000 р.), «Храм Спасителя» (2000 р.), «Блискавка уночі» (2007–2008 рр.), «Притча» (2004 р.), «Формат Х-2. Візуалізація двох» (2009 р.), «Генезис» (2010 р.), «Погляд» (2011 р.) та ін. – мають глибокий філософсько-есеїстичний зміст, експонувалися на міжнародних, республіканських, обласних виставках. Наприклад, «Золоті, але ж пута» – гобелєн ручної роботи, льон, авторське виконання, 96х100 см, експонувався у Києві на виставці «Сучасне декоративне мистецтво України. 200 імен», 2000 р.; «Формат Х-2. Візуалізація двох» – гобелєн ручної роботи, диптих (у співавторстві з О. Левадним), вовна, 200х170 см, авторське виконання правої частини 200х80 см, експонувався в 2010 р. на 13-ому Міжнародному трієнале текстилю (Лодзь, Польща), на III Всеукраїнському трієнале художнього текстилю (Київ, 2010 р.), нагороджений дипломом у номінації «Кращий гобелєн».

Вероніка Левадна у своєму авторському текстилі «Невидима присутність» (2008 р.), осмислює місіонерську сутність Людини у Всесвіті, за допо-

могою знакових символів стверджує філософську думку про те, що життя – це космічна миттєвість, яка дарована кожному з нас...

Отже, аналізуючи художньо-творчий мистецький шлях полтавської родини Левадних, характеризуємо його як творення переважно асоціативних gobеленів філософсько-есеїстичного стилю, як своєрідну сповідь мистців, як передане вишуканими засобами прагнення розкрити власну духовну сутність.

Література

1. Антонович Є.А., Захарчук-Чугай Р.В., Станкевич М.Є. Декоративно-прикладне мистецтво. – Львів:Світ, 1993 – 272 с.
2. Ямборко О.Я. Gobелен у контексті українського образотворчого мистецтва 1960–1990-их рр.: дис. канд. мистецтвознавства: 17.00.05 / Львівська національна академія мистецтв. – Львів, 2007.

ЛЕБЕДЕНКО С. О.

МОВНО-ЕТИКЕТНІ ФОРМИ У ДУХОВНІЙ КУЛЬТУРІ УКРАЇНЦІВ

Культура як історичний процес і результат людської діяльності інтерпретується по-різному: як створена людиною «друга природа» і атрибут людства, як система спільних цінностей (матеріальних і духовних), як визначальна характеристика розвитку людини – істоти суспільної та ін. Існуючи у двох сферах – матеріальній і духовній, – культура передбачає також здатність користуватися досягненнями, створеними людством (певною спільнотою) протягом її історії, і уміння перетворювати ці досягнення на особистісну форму культури. Йдеться про культуру окремої людини, індивіда, особистості.

Результати духовної культури спрямовані передусім на формування в людині ціннісних орієнтацій, на задоволення духовних потреб (під «духовним», у широкому сенсі, розуміємо таке, що «зв'язане з внутрішнім психічним життям людини, її моральним світом, із спільністю ідей, поглядів, прагнень і т. ін.» [1, т. 1, с. 628]) – моральних, релігійних, художніх, політичних, наукових, правових, інших. Складовими духовної культури є світогляд, ціннісні орієнтації, ідеали, менталітет, інтереси, мотиви, уявлення про смисл життя, про щастя, справедливість, гідність і чесність тощо. Це утілюється в формах свідомості (міфах, релігії, моралі, праві, політиці, науці, мистецтві,